

Oprettet: Tirsdag, 10. maj 2016 12:26

Nyord trafikhavn igen - og skipperby

Ellehammer-fonden og Cykelpuljen genskaber Postbåden Røret som trafikskib. Røret åbner rutefart for betalende passagerer i sommerperioden mellem Nyord og Stege, Kalvehave og Jungshoved, men sejler stadig også ture for medlemmer.

Der var engang – sådan begynder eventyr og måske også skipperløgne – da Nyord var lodsernes og skippernes ø og by. Det er den ikke mere. Lodseri og skibsfart gik ned i første halvdel af 1900-tallet. Før da, fra 1721 til staten i 1882 overtog lodsvæsenet, var den bonde-lodsernes ø.

Gennem 1900-tallet var Nyord især fiskernes ø. Det er den heller ikke længere. Idag er der kun én aktiv erhvervsfisker, Tom Hansen, og han bor i Stege.

Men nu er øen på vej til at rumme mere end en lille flok skippere igen,. Der er de stadig erhvervsaktive Per Møller og Jørgen Jansen og de pensionerede fiskeskippere Ejner og John Stolt samt tidl."skoleskipper" Nils Kristensen plus Niels Andreasen og Louis Stolt samt tidl.skipper på en toldkrydser Per Hansen. Dertil fire nyuddannede erhvervs-skipperere, der skal trafikere med Røret til sommer. Ialt 13 skippere med Tom Hansen.

Når den i 2011 renoverede fragtbåd Røret til sommer indsættes i cykelturist-overfart på tre ugentlige overfartsdage til Stege, Kalvehave og Jungshoved, bliver Nyord havn igen trafikhavn, som den var, da havnen blev anlagt i perioden 1880-1900. Rørets fartplan bliver slået op på de fire respektive havneskure, hvorfra Røret og de to færger Møn og Ida lægger ud. Alle tre skibe indgår i projektet "Sejlende cykelsti".

Postbåden Rørets omstilling til erhvervsskib er en bekostelig sag, og den havde ikke kunnet lade sig gøre uden store tilskud dels fra statens cykelpulje bl.a. til uddannelse af skippere (de 4 fra Nyord), dels 52.000 kr fra Ellehammerfonden til teknisk udstyr, bl.a. sikkerhedsrej og andet, der kræves ved syn og omregistrering af Røret fra fritids- og foreningsskib til "erhvervsfartøj max 15 m med op til 12 passagerer i indenrigsfart".

Ellehammers perspektiv

Når Ellehammerfonden går ind i projektet, er det ikke fordi Røret kan lette fra vandet, men fordi Røret ligesom Jacob Ellehammers flyvemaskine repræsenterer tidstypisk teknologi fra omkring 1900. Jacob Ellehammer, der stammede fra Vordingborg, eksperimenterede ikke kun med fly, men især med motorer, og fik i 1906 som den første i Europa en maskine til at lette fra jorden. Det foregik på øen Lindholm, der deler navn med øen i Stege Bugt, men ligger nord for Lolland. For at øge navneforbistringen ligger der også en Lindholm syd for Lolland ud for en lille havn med navnet Kallehave. Dog ikke Kalvehave.

Ellehammers fly fra 1906 hænger på Teknisk Museum, der drives af Ellehammerfonden, og som er et besøg værd. Midlerne i fonden stammer fra Jacob Ellehammers virksomhed "Ellehammers Laboratorium", som sønnen videreførte til sin død i 2004. Derefter arvede fonden virksomheden, som især producerer brandslukningsudstyr og pumper til skibe.

Hvad er det specielle ved Røret?

Postbåden Røret blev bygget i Nykøbing F. efter alt at dømme efter skibstegningerne til den lystkutter Gemma, som den kendte skibsbygger E.C.Benzon (aktiv 1870-1900) havde bygget i 1875 til storkøbmand A.P.A.Hage i Stege (ejer af Oremandsgård). I 1902 var værftet dog overgået til Benzons elev og efterfølger H.P Hansen.

E.C.Benzon var banebrydende inden for det civile skibsbyggeri, hvor han var den, der indførte skibstegningen, mens skibsbyggere hidtil havde bygget på klamp, dvs. ud fra tradition og fornemmelse. Benzon byggede bl.a. hurtige toldkrydsere, som smuglerne ikke kunne undslippe, og hurtige kapsejlere til overklassen. Disse kapsejlere vandt i perioder næsten alle kapsejladser.

Gemma var en gaffelrigget lystkutter med nøjagtig samme skrog som Røret fik senere. Gaffelriggen på Røret blev dog lavere, og Røret er da også underrigget som sejlskib. Røret fik en 8-hestes benzinmotor og repræsenterer således de tidlige motordrevne skibe, men herudover altså også brugen af skibstegninger, så samme skib kunne bygges igen efter tegningerne fra et foregående.

Der findes et foto fra 1904 fra Stege havn, hvor et afbildet fartøj af Asger Nørlund Christensen i hans værk: Skibsbygmesteren E.C. Benzon og hans skibe (2005) betegnes som Gemma (med lavere rig end førhen). Skibsbevaringsfondens tidligere direktør Jes Kroman brugte fotografiet som illustration af, hvordan Røret så ud med den første tøndehvælvede ruf, som o.1909 blev erstattet af den senere agterkahyt, som ses idag. Hvordan afgøre, om dette foto viser Gemma eller Røret?

Under alle omstændigheder ser vi stadig efter den fuldstændige renovering af Røret på Rødbyhavn Bådeværft i 2011, et for et fragtskib usædvanlig slankt og elegant skibsskrog, et lystkutterskrog i "eg på eg", der skærer sig igennem vandet, i søgang som en "ål i mudder".

Motoren i Røret var desværre så upålidelig, at den udskiftedes med en petroleumsmotor efter to år. Den og senere motorer f.eks. den berømte Bolinder semi-diesel, som Nyord-toldopsynsmand N.P.Jørgensen i 1943 hjalp 9 marinere på flugt fra tyskerne med at starte i havnen på Nyord, er derfor ikke bevaret. Idag har Røret en moderne Perkins Marine dieselmotor på 64 kW, men resten af skibet er i autentisk 1902-1920-design. Det vil alle kunne glæde sig over, når Røret fra sommeren 2015 indleder cykel- og turistfærgesfart over Stege Bugt og Bøgestrømmen. *pw (Fra "Nyord Lokalhistoriske Tidende" den 4.maj 2016*